

Friends of TEI

จดหมายข่าว ฉบับที่ 10

ประจำวันที่ 30 เมษายน 2553

“สวัสดีปีใหม่ไทยค่ะ” เดือนนี้คิดว่า คงเป็นเดือน
ที่ใครหลายๆ คน ตั้งตารอคอยที่จะได้กลับไปเยี่ยมเยียน
ญาติผู้ใหญ่ แต่เดือนนี้อากาศร้อนมากเลยทีเดียว และถึง
จะมีเหตุการณ์กีฬาที่บ้านเมืองบ้าง ก็ขอให้อย่าเหนื่อย วั้นะคะ

และเนื่องด้วยเดือนนี้ เป็นเดือนพิเศษ เป็นเดือนเริ่มต้น
ปีใหม่แบบไทยๆ FOT Newsletter ในฉบับนี้ ก็ย่อมมีอะไร
พิเศษๆ มาฝากสมาชิกด้วยค่ะ

ในฉบับนี้ ทางสถาบันฯ จะพาสมาชิกทุกท่าน ไปพบ
กับนักสถาปนิกแห่งสยาม “อาจารย์ นิจ หิณฐิระนันท์”
ที่ปีนี้จะมีอายุครบ 86 ปีแล้วละคะ... ท่านเป็นสมาชิก FOT
ผู้ทรงเกียรติของเราคะ . . .

... อาจารย์ นิจ ...

“กัลยาณมิตร แห่ง ธรรมชาติ และ มุขาน”

ในวันที่เดินทางไปสัมภาษณ์อาจารย์นั้น ได้รับความเมตตาจากคุณจุฬา ให้ติตรลไปด้วย การเดินทางในวันนั้น สภาพอากาศดีมากคะ และใช้เวลาการเดินทางไม่นานนัก จนกระทั่งถึงบ้านของอาจารย์นิจ

หลังจากที่รถจากจอดแล้ว ก็พบอาจารย์นิจ ที่ออกมาต้อนรับด้วยใบหน้าที่ เต็มรอยยิ้ม พร้อมกับถือหนังสือไว้ในมืออยู่หนึ่งเล่ม ด้วยรอยยิ้มนั้น ทำให้ คนสัมภาษณ์หายตื่นกลัวไปในพริบตา อาจารย์ได้นำทุกคนเข้าไปในบ้าน พร้อมกับความเป็นกันเอง...

ทางสถาบันฯ พอทราบมาบ้างว่า อาจารย์เป็นทั้งนักอนุรักษ์ และเป็นทั้ง สถาปนิก เมื่อไปเห็นบ้านที่อาจารย์นิจได้อาศัยนั้น ก็รู้สึกอย่างนั้น เพราะ รอบๆ บ้าน ซึ่งเต็มไปด้วยต้นไม้ใบหญ้าสีเขียว ซึ่งดูแล้ว ก็สบายตาไม่น้อย หลังจากที่พักได้ครู่หน่อยๆ บทสนทนา ก็เริ่มขึ้น....

สถาบันฯ “ทราบมาว่า อาจารย์เป็นสถาปนิกและผู้อำนวยการสำนักผังเมือง” ช่วยเล่าให้ฟังได้ไหมคะ ว่าทำไมถึงเลือกทางสายอาชีพสถาปนิก?

อาจารย์นิจ (ซึ่งได้ฟังคำถามก็ตอบในทันที เรียกได้ว่าแทบจะไม่ต้องคิดมาก) “เพราะเข้าใจผิดทั้งนั้นเลย...จริงๆ แล้วชอบวาดรูปมาก เพราะคิดว่า สถาปนิก จะได้อวดรูป แต่พอได้เรียนแล้ว ก็รู้สึกว่าไม่ใช่อย่างที่คิด ถ้าเป็นหนุ่มใหม่จะไม่เรียนสถาปนิก แต่จะเรียนมนุษยศาสตร์ ....”

สถาบันฯ “แสดงว่า อาจารย์สนใจเรื่องเกี่ยวกับมานุษยวิทยาหรือคะ?”

อาจารย์นิจ “ชอบเรื่องเกี่ยวกับมานุษยวิทยา เรื่องเกี่ยวกับภาษาไทย ชื่อคนนี้ทั้งนั้นเลย ชาติรักก็เกิดตอนคำ เล่มียนก็คงเกิดริมน้ำ ยุพาก็เกิดตอนมีพายุ ผมชอบคำไทย ชอบคิดคำไทย เมื่อก่อนใช้คำว่า ‘Greater Bangkok Land’ แล้วไม่มีคำไทย ผมก็บอกผู้อำนวยการกอง ให้เสนอมาใหม่ว่า จะเขียนว่าอะไรดี? ให้มาประชุมกัน วันพฤหัสบดีหน้าจะประชุมกรม จะเสนอว่าแปลว่าอะไรดี...

ที่นั่นตอนผมอยู่อเมริกา ผมอยู่ที่ NY ที่นั่นใช้คำว่า NY and vicinity ผมก็เลยเปิดพจนานุกรม คิดว่า “**กรุงเทพและปริมณฑลน่าจะดี**” ก็เลยเตรียมไว้ ลูกน้องไม่คิด และความคิดตกต่ำด้วย บอกว่า ผมไม่ได้เรียนอักษรศาสตร์ จำเป็นต้องเรียนหรือ? ไม่ใช่แค่เรื่องภาษา เราเกิดมาชาติหนึ่ง หรืออาจจะไม่เกิดอีกก็ไม่รู้แหละ แต่มิติของเรา ไม่ควรจะเป็นเจ๊กขายฝรั่งทอง หรือว่าเรียนวิศวะอย่างนี้ เราควรจะเรียนทุกแขนง ที่นี้ผมเลยบอกว่า ผมคิดคำนี้ลองใช้ดูก่อนละกัน เพื่อใครคิดดีนี้ไม่ได้ ก็เอาไปใช้เลย

กว่านี้ สถาบันฯชอบใจใหญ่ คำหา คำไทยคำนี้ไม่ได้ ก็เอาไปใช้เลย

อีกคำก็ คือ **ทางเลี่ยงเมือง** [Bypass] คือ เพื่อไม่ให้รถ มันต้องวิ่งผ่ากลางเมือง เราต้องทำทาง-เลี่ยง ทางเบี่ยง ให้ไม่ต้องผ่ากลางเมือง ตอนนั้นเพื่อนผมเสรี คำไปตั้งชื่อว่า “ทางอ้อมเมือง” มันก็ไม่ได้ อ้อมนะมันก็ผ่าเมือง นี่ละ! Bypass มันแปลว่า เลี่ยง ก็ใช้คำว่าทางเลี่ยงเมือง เราต้องช่วยต้องคิดศัพท์ที่เป็นของเรา เราเป็นคนในสาขาวิชาไหน ก็ต้องพยายามให้มีคำในสาขานั้น ๆ เราถือเป็นหน้าที่ แต่ของผมนะไม่ใช่หน้าที่ เป็นเพราะ

ความรัก ไม่ได้ทำเพราะเงินด้วย เงินนะ
เรื่องเล็กจริง ๆ เงินนะไม่มีประโยชน์หรอก
อย่างดอกไม้นะ หนะ มองมันใกล้ ๆ ดูลิ
เห็นอย่างไร กลีบอย่างไร ดอกอย่างไร
หอมอย่างไร แล้วเราจะมีความสุข เราจะ
เข้าถึงธรรมชาติโดยเราไม่ต้องหาอะไร
มากมาย ชีวิตมีความสุข”

สถาบันฯ “แล้วทำไมถึงกลายมาเป็นนัก
อนุรักษ์ไปได้ล่ะคะ?”

อาจารย์นิจ “มันเป็นไปเอง อย่าไปฝัน
พ่อเค้าคงเห็นแวว คนอื่นเค้าเป็นทหาร
กันหมด มันเป็นโดยสายเลือดผมเคยถูก
ถามว่า ทำไมถึงได้ชอบอนุรักษ์นกหนา
จนใคร ๆ ก็อึ้งถึง ผมตอบว่า ...

เช่นเดียวกับ มัลลอรี่ (George Mallory)
ที่เป็นนักไต่เขาเอเวอร์เรส แล้วเค้าก็
ตายเพราะเขาไต่เขา แล้วตอนมีชีวิตอยู่
ก็เคยมีคนไปถามว่า ทำไมเค้าถึงชอบ
ไต่เขานัก เค้าตอบไม่ได้ เค้าเลยตอบ
ประโยคสั้น ๆ ว่า ‘Because is There’
(ก็ภูเขามันอยู่นั่นหนะ แล้วจะไม่ไปไต่เขา
ได้อย่างไร) ไ้เราอนุรักษ์ พยายาม
ขอคำอธิบายทั่ว ๆ ไปนะ มันเป็นเรื่อง
เราก็ต้องไม่ขายต้องเก็บไว้ เพราะถือ
ว่า อีจูก่อน ๆ มันก็เป็นมรดก แต่สภ
าพัฒนาเค้ามุ่งเศรษฐกิจ เราก็จะบอก
ว่า มันเป็นที่ทรัพยากร มันเป็นต้นทุน
ทางวัฒนธรรม ให้เป็นเป็นทรัพย์สินสมบัติ
ถ้าพูดลอย ๆ ก็เป็น Abstract ถ้าพูด
เป็นนามธรรมเนีย ไม่รู้เรื่องหรอก...”

สถาบันฯ “เข้าใจว่า การอบรมเลี้ยง
ดูจากคุณพ่อคุณแม่ของอาจารย์ มีส่วน
หล่อหลอมให้เป็นนักอนุรักษ์?”

อาจารย์นิจ “มีส่วนอย่างมาก พ่อผม
เป็นคนเพชรบุรี ตอนหลังพระบอกว่า
หมดวิชาแล้วเลยส่งมากรุงเทพฯ แล้วก็
เข้ากระทรวงศึกษา เป็นผอ.บวรนิเวศน์
ผอ.หลวงประดิษฐ วิวัฒนาสนอนหนังสือ

ตลอดมา เป็นพระสอนอุกระบอบ แล้วก็
เป็นพระ พ่อผมชื่อเรื่องไร...ในอดีตเรามี
บารมีมากเลย มีหมอวิเชียร ท่านอาจารย์
สุกฤษ ตอนนั้นนะสนุก แล้วเราก่อให้เกิด
การตื่นตัวเรื่องปลูกต้นไม้ ไปเชิญอุบลรัตน์
ตอนนั้นเราเป็นเด็ก เรามาปลูกกันตรง
สี่แยกสะพานกุ่ม โอภาส เข้าเป็นคนให้
ต้นไม้ไปถวาย เราไม่ได้ฝึกไม่ได้หว่า
อะไรเลย”

สถาบันฯ “แล้วหลักการว่าเวลาอนุรักษ์
เราจะอนุรักษ์อันที่เก่าที่สุด หรืออนุรักษ์
ในเรื่องเราผูกพันหรือคะ?”

อาจารย์นิจ “จริง ๆ เจื่อนไชเยอะนะ
ตั้งเกณฑ์ไว้คือ 1.อาคารเก่า ที่มีประวัติ
อย่างที่พระราชฯเคยไปพัก
2.อาคารที่ได้ใช้งานตลอดมา
3. อาคารบางหลังที่ถูกไฟไหม้ไปแล้ว
แต่มีการสร้างขึ้นใหม่ให้เหมือนเดิม เราก็
ให้รางวัลได้ เราให้รางวัลเราก็ไปอัญเชิญ
พระเทพ ให้รางวัล ท่านมีศุระมาก แต่ท่าน
ไม่ปฏิเสธ ท่านมาแจกรางวัลให้ทุกปี
มีหนังสือเล่มหนึ่งชื่อ 147 หลัง เป็นอาคาร
เก่าตั้งแต่สมัย ร.7 ย้อนหลังไป การ
อนุรักษ์จะต้องไม่อนุรักษ์แบบอยู่ในตู้
กระจก เป็นการอนุรักษ์ที่สอดคล้องประสาน

ผสมกลมกลืนกับชีวิตในสังคมปัจจุบัน”

สถาบันฯ “แล้วอาจารย์คิดว่างาน
ด้านสถาปนิก กับ สิ่งแวดล้อมนั้น
มีความเชื่อมโยงกันอย่างไรบ้างคะ?”
อาจารย์นิจ “อย่าลืมภูมิปัญญาชาว
ไทย ดูอย่างบ้านสมัยใหม่ เหมือนของ
จดหมาย เข้ามาแล้วอับ ไม่เหมือน
บ้านเรือนไทย ทิศทางของบ้าน
รับกับแสงตะวัน บ้านเรือนไทย
มี 3 ส่วน คือ 1.ตัวเรือน ประดิษฐาน
พระพุทธรูป ใช้สำหรับหลับนอน
2.ชาน หรือระเบียงซึ่งมีหลังคา
ใช้สำหรับรักแขก และ
3.ชานนอกบ้านที่ยกสูงจากพื้นที่แฉะ
ส่วนบันไดเค้าก็ทำไว้เป็นเลขี่
(อาจารย์ยกตัวอย่างรูปในหนังสือ
เรื่องลักษณะไทยให้ดู) อันนี้ก็เห็น
ได้ว่าเป็นเลขี่ ค่าโบราณเค้าจึงมี
คำว่า “**ชั้นคู่บันไดผี ชั้นคี่บันไดคน**”
นอกจากนี้พอลองศึกษาแล้ว เรื่อง
ฮวงจุ้ยก็มีส่วน คือด้านหน้าเป็นคลอง
ด้านหลังเป็นเขา ตั้งแต่พ่อขุนรามฯ
ไปถึงสามกษัตริย์ที่เชียงใหม่
(พญามังราย พญาร่วง และพญาจำ-
เมือง) ก็วางผังเมืองไว้เหมือนๆ กัน”

สถาบันฯ “อาจารย์มองการอนุรักษ์ในปัจจุบัน-อดีตเป็นอย่างไรบ้างคะ?”

อาจารย์นิจ “คนละระดับเลย การอนุรักษ์ไม่ได้หมายถึงเรื่องธรรมชาติอย่างเดียว แต่หมายถึงขนบธรรมเนียม วิถีความเป็นอยู่ของความเป็นไทย ตอนที่กลับมาจากต่างประเทศใหม่ ๆ ลักปี 2503 ตอนนั้นปี 2506 เราจัดงานอนุสรณ์อยุธยา กรุงแตก ปี 2310 เป็นงานใหญ่ มีหม่อมราชวงศ์เสณี ปราโมทย์ มาบรรยายเรื่องกฎหมายอยุธยา จัดอยู่ประมาณหนึ่งเดือน ตอนนั้นสุรศักดิ์เป็นหัวเรี่ยวหัวแรง ผมสนุกมาก ผมเอาอิฐเก่า ๆ แผ่นเดียว แล้วไปวางบนเบาะ ที่อยู่บนพานทองตั้งบนเอพิเดสเตอร์ แล้วผมเอาพระราชดำรัสใส่เข้าไป ตอนนั้นยังไม่มีใครใช้หรอก เพราะท่านเพิ่งพูด เหตุจาก เมื่อตอน 2504 ท่านไปอยุธยา แล้วอันเชิญท่านไปแล้ว พระสุธารส เพราะจะเข้าไปในอาคาร ท่านตาแหลมมากเลย ท่านเห็นอาคารนี้ สร้างบนอิฐเก่า ท่านเลยจุน กริ้วนัก ไม่เข้าไป และพูดว่า “อาคารสมัยใหม่นี้ คงจะเป็นเกียรติแก่ผู้สร้างแต่ผู้เดียว โบราณสถานนั้นเป็นเกียรติของชาติ อิฐเก่า ๆ แผ่นเดียวก็มีค่า ถ้าเราไม่มี

สุโขทัย อยุธยา และกรุงเทพแล้ว... ประเทศไทย ก็ไม่มีความหมาย”
ท่านหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ได้ยินพอดี เลยเขียนไว้ในวารสารจันทร์เกษมของกระทรวงศึกษา ผมอ่านเจอ โอโห้....คำพูดนี้ต้องเอาไปใช้”

สถาบันฯ “ในชีวิตประจำวันของอาจารย์ได้ช่วยเหลือสังคมได้อย่างไรบ้างหรือคะ?”

อาจารย์นิจ “ตะแกรงดักไขมัน ผมก็กำลังหาข้อมูลอยู่นะ อย่างพวกน้ำหมักชีวภาพก็กำลังศึกษาจากลูกจ้าง”

สถาบันฯ “สุดท้ายนี้ขอให้อาจารย์ฝากข้อคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือข้อคิดในการดำเนินชีวิตที่ดี ถึงสมาชิก FOT ด้วยคะ?”

อาจารย์นิจ “ถ้าทำดีอยู่แล้ว ก็ทำให้ดียิ่งขึ้น ที่เราต้องพยายามนั้น เพื่อไปสู่ศักยภาพที่เราจะไปไม่ถึง”

นอกจากนี้ อาจารย์ยังฝากคำคมดี ๆ ไว้อีกว่า... ‘Too old to work, but too young to die’.

ประวัติของอาจารย์นิจ ทิญีระนันท์ (โดยสังเขป)

เกิดวันที่ 30 พฤษภาคม 2467 (ปลาย รัชกาลที่ 6)

- อนุปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตร์ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สอบชิงทุนรัฐบาลศึกษาต่อที่ Cornell University
- ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตร์ บัณฑิตและปริญญามหาบัณฑิต

วิชาการวางแผนภาค และผังเมือง

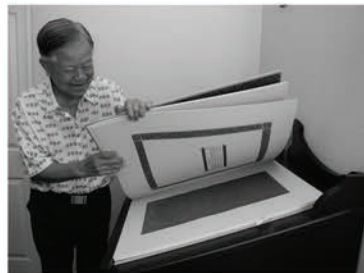
- เข้ารับราชการในสำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

- ได้รับเลือกตั้งเป็นนายก สมาคมสถาปนิกสยาม

ในพระบรมราชูปถัมภ์และ เป็นอุปนายกสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและ สิ่งแวดล้อม

- รับศิลปดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาศิลปะไทย

- สถาปนิกดีเด่น (วาระครบ 75 ปีสถาปนิกสยาม 30 มีนาคม 53)

หลังจากที่สนทนากันมานานพอควร อาจารย์ก็ได้พาเยี่ยมชมบ้าน ซึ่งยิ่งตอกย้ำให้เห็นว่า อาจารย์นิจ เป็นนักอนุรักษ์โดยแท้จริง เพราะของที่สะสมไว้ มีตั้งแต่หนังสือ หัตถกรรม เครื่องจักรสานสมัยโบราณ และยังแนะนำวิธีใช้ให้อีกด้วยคะ

เนื่องจากวันที่ 4 เมษายน 2553 ด้วยสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ร่วมกับสถานีวิทยุ FM 93.75 MHz ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์-มุ่งสู่ความเขียวขจี โดยได้ไปปลูกไม้ที่เมืองโบราณ จังหวัดสมุทรปราการ และในตอนเย็น ก็ได้เดินทางสู่บางปู ในวันนั้น ถึงแม้จะมีสมาชิกมาร่วมกิจกรรมน้อย แต่ก็สนุกมากทีเดียวคะ ในวันนั้นเราได้ร่วมกันปลูกต้นสักทองราวๆ 20 กว่าต้น วันนี้เรามีรูปการทำกิจกรรมมาฝากคะ

แจ้งให้ทราบ!.... ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม เป็นต้นไป ทางสถาบันฯ จะขอส่งข่าวสิ่งแวดล้อมไปให้สมาชิกฯ ทาง E-Mail ถ้าหากสมาชิกท่านใด ไม่ต้องการรับข่าวสารสิ่งแวดล้อมที่ทางสถาบันฯ จะจัดส่งไปให้ ขอความกรุณาแจ้งกลับด้วยคะ

นอกจากนี้ถ้าหากท่านใดไม่ได้ให้ E-Mail และยังต้องการจะรับข่าวสารจากสถาบันฯ ก็สามารถแจ้งกลับมาได้ที่

sawanya@tei.or.th นะคะ

